

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економічне обґрунтування технічних рішень та економіка підприємства»

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 208 «Агроінженерія»

Освітньо-професійна програма:
«Агроінженерія»

<http://www.ltklntu.org.ua>

Термін викладання: 7-й семестр

Заняття: осінній семестр

лекції: 17 години

практичні: 10 годин

Вид дисципліни: за вибором здобувача освіти

Форма підсумкового контролю: залік

Мова викладання: українська

Викладач: Шмаль Василь Миколайович

E-mail: v8438152@gmail.com

1. Анотація до курсу

Підприємства як самостійні ланки економіки виробляють продукцію, надають різноманітні послуги як з метою задоволення потреб населення, так і для власного виробництва. Сучасне підприємство — це складна система, що об'єднує і використовує різноманітні ресурси: людські, матеріальні, фінансові, інформаційні тощо. Ефективне управління підприємствами неможливе без вивчення їх сутності та взаємозв'язків. Від того, як підприємства використовують власні ресурси, наскільки якісною та конкурентоспроможною є вироблена ними продукція, як вони здійснюють інноваційні перетворення, значною мірою залежать добробуту населення й економічна могутність держави загалом.

Економіка підприємства як конкретна галузь науки й навчальна дисципліна базується на пізнанні та свідомому використанні економічних законів і закономірностей функціонування та розвитку суспільного виробництва.

Економіка підприємства – це наука про ефективність виробництва, шляхи і методи досягнення підприємством найкращих результатів при найменших затратах.

Крім того, в нових ринкових умовах господарювання підприємство несе повну відповідальність за результати своєї роботи. А це вимагає від них адекватної зміни в підготовці спеціалістів.

2. Мета та завдання курсу

Надати майбутнім фахівцям технічних спеціальностей ґрунтовних знань, принципів та методів техніко-економічного обґрунтування інженерних рішень, вибору оптимального варіанту нової техніки із декількох розроблених, набуття практичних навичок їх комплексної оцінки при вирішенні виробничо-господарських завдань.

Головні завдання курсу: усвідомити, що економічні процеси зазнають впливу некерованих чинників та відбуваються в умовах невизначеності, конфліктності, принципової неможливості здійснення точних економічних прогнозів, необхідних для прийняття економічних рішень; засвоїти основні принципи обґрунтування різних видів економічних рішень, методичні підходи щодо аналізу ризиків та управління ними; оволодіти навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію й оцінку ризику, використовуючи комп'ютерну техніку та програмно-математичні комплекси.

3. Результати навчання

В результаті вивчення вибіркової дисципліни «Економічне обґрунтування технічних рішень та економіка підприємства» студенти повинні знати: методику встановлення найбільш ефективних форм і масштабів спеціалізації, кооперування в галузі та підприємстві; методи і прийоми розрахунку економічної ефективності та економічного ефекту нової техніки; методи

кращого використання виробничих потужностей; головні положення методик визначення економічної ефективності капітальних вкладень, нової техніки, винаходів та раціоналізаторських пропозицій; економічні основи господарської діяльності підприємств різних форм власності; структуру промислового виробництва; організацію технічного обслуговування виробництва; планування економічного і соціального розвитку підприємств. В результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти: проводити техніко-економічний аналіз прийнятих інженерних рішень, вишукувати шляхи підвищення їх рівня та ефективності; постійно вивчати кон'юнктуру ринку, забезпечувати оперативність заходів при розробці та впровадженні інженерних рішень стосовно нових зразків продукції; постійно використовувати інформаційні матеріали для забезпечення патентної чистоти та конкурентоздатності прийнятих технічних рішень.

Вивчення вибіркової дисципліни «Економічне обґрунтування технічних рішень та економіка підприємства» майбутніми інженерами покликана сформувати наступні навички: – організувати збір і аналізувати інформацію про фактори зовнішнього середовища, оцінювати їх вплив на діяльність підприємства; – оцінювати конкурентоспроможність продукції, розробляти заходи щодо її підвищення; – оцінювати вартість основних засобів, нематеріальних активів, здійснювати їх переоцінку, визначати їх знос; – оцінювати технічний стан і ефективність використання основних фондів, розробляти напрями подальшого покращення їх використання; – оцінювати економічну доцільність модернізації, реконструкції обладнання; – оцінювати ефективність реальних інвестицій, здійснювати вибір інвестиційних проектів; – розраховувати виробничу потужність підприємства, виявляти «вузькі місця» та розробляти заходи щодо їх усунення; – розробляти заходи щодо зниження витрат на виробництво й збут продукції; – оцінювати джерела формування прибутку, розробляти заходи щодо підвищення показників прибутку і рентабельності підприємства.

4. Структура курсу

Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Поняття підприємства та основні засади його функціонування. Поняття підприємства як первинної економічної ланки виробничої сфери. Цілі та напрями діяльності підприємства. Правові основи функціонування підприємств в Україні. Загальна характеристика підприємницької та господарської діяльності. Сутність господарської діяльності. Сутність та основні функції підприємницької діяльності. Моделі підприємництва. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності: одноосібна власність, товариства, корпорації. Виробнича та посередницька діяльність. Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств в Україні, їх загальна характеристика. Економічні аспекти діяльності об'єднань підприємств в Україні.

Тема 2. Структура та управління підприємством

Структура підприємства. Виробничі структурні підрозділи підприємств: виробництва, цехи, відділення, дільниці, бригади, бюро, лабораторії тощо. Функціональні структурні підрозділи апарату управління: управління, відділи, бюро, служби тощо. Функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства. Сутність та функції процесу управління. Планування, організація, мотивація та контроль як основні функції управління підприємством. Методи управління діяльністю підприємств. Організаційні структури управління підприємствами. Основні типи організаційних структур управління.

Тема 3. Ринок і продукція. Планування діяльності підприємства

Ринкове середовище господарювання підприємств. Характеристика продукції та її класифікація. Поняття продукції та її класифікація. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції. Товарна, валова, чиста та реалізована продукція, їх розрахунок. Виробнича програма підприємства. Система контролю за виконанням виробничої програми

підприємства. Маркетингова діяльність підприємства та ринку. Стратегія і тактика маркетингу. Сегментація ринку. Основні стратегії виходу підприємства на ринок. Стимулювання збуту продукції підприємства. Планування як функція управління. Стратегічне планування розвитку підприємства. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємств. Види стратегій. Бізнеспланування: призначення, цілі та функції. Зміст основних розділів бізнес-плану та методика їх складання. Тактичне та оперативне планування. Прогнозування розвитку підприємств.

Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Визначення чисельності окремих категорій працівників. Склад персоналу на промисловому підприємстві. Поняття промислово-виробничого та непромислового персоналу. Якість робочої сили за різними характеристиками. Розрахунок ефективного фонду часу роботи працівників. Визначення чисельності різних категорій працівників та структури персоналу. Показники руху і стабільності кадрів на підприємстві. Зовнішній і внутрішній рух кадрів. Показники зовнішнього руху кадрів: загальний коефіцієнт обороту робочої сили, коефіцієнти обороту з прийому і вибуття, коефіцієнт поточності кадрів. Причини зовнішнього руху робочої сили. Кадрова політика і система управління персоналом. Продуктивність праці як економічна категорія. Резерви і фактори зростання продуктивності праці. Організація оплати праці на підприємстві. Склад фонду оплати праці на підприємстві. Мотивація трудової діяльності та організація преміювання працівників.

Тема 5. Капітал підприємства

Сутність та склад капіталу підприємства. Власний і позичений капітал, основний і оборотний капітал. Методи оцінки вартості основних фондів. Первісна, переоцінена, залишкова, ліквідаційна вартість; вартість, що амортизується. Справедлива вартість. Індексація основних фондів. Показники технічного стану, руху, озброєності праці і ефективності використання

основних фондів. Система показників технічного стану і руху основних фондів, їх взаємозв'язок. Система показників озброєності праці основними фондами. Значення й система показників ефективності використання основних фондів. Нематеріальні активи. Оборотний капітал підприємства.

Тема 6. Інвестиції. Інноваційна діяльність

Сутність інвестицій, види інвестицій і їх класифікація. Інвестиційна діяльність підприємства. Роль інвестицій та джерела їх формування. Підприємство як об'єкт і суб'єкт інвестування. Інвестиційна привабливість та інвестиційна політика підприємства. Інвестиційні рішення, що приймаються на підприємстві. Ефективність інвестицій та її підвищення. Інвестиційні проекти. Оцінка ефективності реальних і фінансових інвестицій. Показники ефективності інвестицій: критерій чистої дисконтованої вартості, період окупності, індекс дохідності. Фактори підвищення ефективності використання інвестицій. Інвестиційні проекти. Цикл, фази та етапи обґрунтування інвестиційного проекту. Фінансовий план та оцінка ефективності інвестиційного проекту. Характеристика інновацій та інноваційної діяльності. Правове забезпечення інноваційної діяльності підприємств України. Вплив інновацій на підвищення конкурентоспроможності продукції. Оцінка ефективності інноваційної діяльності. Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень. Показники ефективності інноваційної діяльності

Тема 7. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства. Організація виробництва і забезпечення якості продукції

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Складові та тенденції розвитку техніко-технологічної бази виробництва. Оцінка технічного рівня підприємства. Основні показники технічного рівня підприємства. Основні етапи та планування технічного розвитку підприємства. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Формування та використання виробничої потужності підприємства. Структура виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Організаційні типи виробництва.

Організація виробничого процесу в часі та просторі. Виробничий цикл та його структура. Якість продукції. Методи оцінки якості продукції.

Тема 8. Витрати на виробництво та реалізацію продукції. Фінансовоекономічні результати діяльності підприємства

Поняття собівартості продукції, витрат, витрат операційної діяльності. Класифікація витрат. Виробнича собівартість продукції, собівартість реалізованої продукції. Витрати операційної і звичайної діяльності. Витрати операційної діяльності, які не включаються до собівартості продукції. Класифікація витрат за окремими ознаками. Групування витрат за економічними елементами. Розрахунок кошторису виробництва за економічними елементами. Методи калькулювання собівартості в комплексних виробництвах: прямої локалізації витрат, виключення витрат, розподілу витрат, комплексний метод; сфера та умови їх застосування. Визначення точки беззбитковості. Напрями зниження витрат підприємства. Обґрунтування й вибір напрямів зниження поточних витрат на підприємствах. Ціноутворення на підприємстві. Види діяльності підприємства. Поняття фінансового результату діяльності підприємства. Порядок визначення різних видів прибутку на підприємстві. Джерела формування прибутку підприємства. Напрями використання прибутку. Оцінка ефективності діяльності підприємства. Сутність та критерії економічної ефективності. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Система показників рентабельності. Оцінка соціально-економічної ефективності виробництва. Методи визначення порівняльної ефективності варіантів виробничих господарських рішень.

Тема 9. Економічна безпека та антикризова діяльність

Характеристика економічної безпеки підприємства. Структурні елементи економічної безпеки: фінансова, інтелектуальна та кадрова, технікотехнологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова складові та їх змістовні характеристики. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Сутнісна характеристика та загальна методологія оцінки рівня

економічної безпеки підприємства. Санація підприємств. Формування стратегічних цілей і тактики проведення санації. Розробка програми та проекту санації. Бізнес-план фінансового оздоровлення, його структура. Техніко-економічне обґрунтування санації підприємства. Банкрутство підприємства як економічне явище. Причини та ознаки банкрутства. Законодавство України з питань банкрутства. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методика визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Порядок ліквідації збанкрутілих підприємств в Україні. Юридичні наслідки ліквідації та форми реалізації майна банкрутів. Черговість задоволення претензій кредиторів.

Тема 10. Інженерні рішення та ефективність виробництва

Зв'язок інженерних рішень з новою технікою та їх роль в системі факторів інтенсифікації виробництва. Класифікація інженерних рішень.

Тема 11. Ефективність створення та використання нової техніки

Техніко-економічне обґрунтування інженерних рішень, його зміст, структура та значення для розвитку інновацій. Визначення категорій „економічна ефективність”, „економічний ефект”

Тема 12. Особливості техніко-економічного обґрунтування окремих наукових та інженерно-технічних рішень

Оцінка та розрахунок ефективності науково-дослідних та дослідноконструкторських робіт. Техніко-економічний аналіз інженерних рішень: значення, види, застосування.

Тема 13. Економічна оцінка створення та вдосконалення техніки і технології

Види та зв'язок різних ефектів нової техніки. Ефективність застосування нових технологічних процесів, автоматизації та механізації, виробництва малоцінних та швидкозношувальних інструментів.

Тема 14. Економічне обґрунтування ефективності інженерних рішень, спрямованих на створення і вдосконалення сировини, матеріалів

Матеріально сировинні затрати в собівартості продукції та шляхи їх зменшення. Загальна характеристика, види та класифікація сировини на виробничих підприємствах.

Тема 15. Техніко-економічне обґрунтування господарських заходів на підприємствах

Правовий захист інженерних рішень: характеристика, зміст та значення. Економічне обґрунтування використання винаходів та раціоналізаторських пропозицій.

Тема 16. Техніко-економічне обґрунтування проектів капітального будівництва

Ефективність інженерних рішень, спрямованих на реконструкцію, модернізацію, технічне переоснащення та розширення виробництва. Економічна ефективність капітальних ремонтів та повної заміни наявного виробничого устаткування.

Тема 17. Ефективність та економічні границі підвищення якості продукції

Оцінка господарської ефективності покращення якості продукції. Техніко-економічне обґрунтування оптимального рівня якості виробів.

5. Система оцінювання та вимоги

- а. Навчальні досягнення здобувачів фахової передвищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:**

<i>Рейтингова шкала</i>	<i>Інституційна шкала</i>
5	відмінно

4	добре
3	задовільно
2	незадовільно

Критерії оцінки знань здобувачів освіти:

Оцінка	Критерії оцінки
«2»	З допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу та виконує зі значними труднощами окремі елементи практичних завдань. Під час відповіді і при виконанні практичних завдань припускається суттєвих помилок.
«3»	Без достатнього розуміння відтворює основний навчальний матеріал та виконує практичні завдання з епізодичною допомогою викладача. З помилками дає визначення основних понять. Може частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки. Користується окремими видами технічної і конструктивно-технологічної документації. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається помилок. Які може частково виправити.
«4»	Володіє основним навчальним матеріалом в усній, письмовій і графічній формах та застосовує його при виконанні практичних завдань як в типових, так і в дещо ускладнених умовах. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює і систематизує інформацію та робить висновки. Його відповідь в цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована. Виконує практичні завдання з типовим алгоритмом з консультацією викладача. Усвідомлено користується довідковою інформацією. При відповіді та виконанні практичних завдань припускається несуттєвих помилок, які може виправити.
«5»	Володіє системними знаннями навчального матеріалу та ефективно їх застосовує для виконання практичних завдань, що передбачені навчальною програмою. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення. Вміє самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, оцінювати отриману інформацію. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки. Бездоганно виконує практичні завдання як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.

в. Здобувачі фахової передвищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань та результатів контрольних робіт.

Відповідно до навчального плану, здобувачі освіти виконують дві контрольні роботи, які є допуском до складання заліку. Головна мета їх – перевірка самостійної роботи здобувачів освіти в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. Контрольна робота містить у собі 15

тестових завдань, 2 теоретичних та одну задачу. При розв'язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.

Практичні заняття проводяться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.

6. Політика курсу

6.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих тестів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі).

У разі порушення здобувачем фахової передвищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

6.2. Комунікаційна політика

Здобувачі фахової передвищої освіти повинні мати активовану електронну пошту. Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на електронну пошту навчального закладу.

6.3. Політика щодо перекладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад лікарняний).

7.4 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач освіти не згоден з оцінюванням його знань, він може опротестувати виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.5 Відвідування занять

Для здобувачів передвищої фахової освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь у заходах, академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач фахової передвищої освіти має повідомити викладача особисто або через старосту.

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Економіка підприємства: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Герасимчук З.В., Науменко С.В., Ткачик В.І., Вахович І.М., Ковальська Л.Л., Кривов'язюк І.В., Камінська І.М., Хвищун Н.В. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2010. – 632 с.

2. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства: навч.-метод. посібн. / М. В. Афанасьєв, О. Б. Плоха. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 320 с.

3. Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусєв О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 670 с.

4. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К. : Знання, 2013. – 446 с.

5. Гевко Р.Б., Гладич Б.Б., Павх І.І., Соломка Т.П. Техніко-економічне обґрунтування застосування машин, обладнання і технологій. – Тернопіль. Видавничий відділ ТДПУ, 2002. – 164с.

6. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 488с.

7. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – 208 с.